

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลจำเป็นต้องมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นมากมาย ทั้งในด้านกิจการส่วนตัว งานราชการ งานองค์การ งานของหมู่คณะ หรือกลุ่ม เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นต้องอยู่ในสังคม ไม่มีใครสามารถที่จะอยู่ตัวคนเดียวได้ แต่ต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (ทวี บุญยุค, 2516) และวิลเบอร์ (Wilbur, 1964 อ้างถึงใน กาญจนา คุณารักษ์, 2527) ได้ให้ความเห็นว่าบุคคลแต่ละคนจำเป็นต้องอาศัยอยู่ในกลุ่ม ทำงานและเล่นร่วมกันในกลุ่ม ร่วมแลกเปลี่ยนและสร้างสรรค์ประสบการณ์กันในกลุ่ม เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า การทำงานร่วมมือกันเป็นกลุ่มนั้นจะก่อให้เกิดผลดีหลายประการ ได้แก่ การที่บุคคลหลายคนช่วยกันทำงานจะทำให้งานเสร็จเร็ว ช่วยสร้างความเข้าใจกัน และเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของ ทำให้งานมีคุณภาพดีขึ้นและมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งเทื่อน ทองแก้ว (2527) ได้ให้เหตุผลสนับสนุนว่า เพราะหลายคนหลายความคิดย่อมดีมีคุณภาพและรอบคอบกว่าคนเดียว และร่วมกันทำหลายคนย่อมดีกว่าคนเดียว ดังนั้นแนวความคิดในเรื่องการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจึงได้มีบุคคลนำมาใช้มากขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรย่อยหรือองค์กรใหญ่ก็ตาม ซึ่งในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มนั้นจำเป็นต้องอาศัยทักษะ หรือ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องมากมาย จึงจะทำให้งานนั้นเกิดประสิทธิผลที่ดีอย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลแต่ละคนมีความแตกต่างกันออกไป การที่จะให้บุคคลทำงานร่วมมือกันด้วยดีจึงมิใช่เป็นเรื่องที่ง่ายนัก องค์ประกอบที่จำเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะช่วยให้การทำงานในกลุ่มเป็นไปด้วยความราบรื่นก็คือ การที่บุคคลในกลุ่มมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ดีต่อกัน (ทองแก้ว บำรุงศรี, 2520)

สัมพันธภาพระหว่างบุคคลนับได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญต่อการดำเนินชีวิต และการทำงาน ของบุคคล เนื่องจากเป็นเรื่องที่บุคคลสองคนหรือมากกว่าสองคนทำความรู้จักกัน และติดต่อ เกี่ยวข้องกันโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง (สุนีย์ ตันติพัฒนานันต์, 2522) การมี สัมพันธภาพนั้นอาจเป็นได้ทั้งในกลุ่มบุคคลในและนอกองค์การ อีกทั้งยังอาจเป็นในหลายลักษณะ

เห็นได้ชัดในหลายวิชาชีพ เช่น แพทย์ ครู นักสังคมสงเคราะห์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งพยาบาล ซึ่งจะต้องมีการติดต่อสร้างสัมพันธ์กับบุคคลในหลายลักษณะ และในทุกระดับนับตั้งแต่ ผู้รับบริการ ซึ่งได้แก่ ผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย ประชาชนทั่วไป รวมทั้งผู้ร่วมงานด้วย เช่น แพทย์ นักกายภาพบำบัด ตลอดจนกลุ่มพยาบาลวิชาชีพด้วยกันเอง

วิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นวิชาชีพหนึ่งที่จะนำประชาชนไปสู่ความสุขสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม เนื่องจากพยาบาลเป็นผู้ใกล้ชิด และเป็นบุคคลเดียวในทีมสุขภาพที่ให้บริการแก่ผู้รับบริการตลอด 24 ชั่วโมง งานของพยาบาลเป็นงานที่มีความซับซ้อน มีขอบเขตความรับผิดชอบของงานกว้างขวางมาก นับตั้งแต่ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ ซึ่งจะต้องครอบคลุมทุกช่วงอายุของชีวิตมนุษย์ เฮนเดอร์สัน (Henderson; 1969) ได้กล่าวว่า "การพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องช่วยเหลือบุคคล ไม่ว่าจะเจ็บหรือคนดีก็ตาม ให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดำรงภาวะสุขภาพพ้นจากสภาพป่วยเจ็บ หรือตายอย่างสงบ ตามปกติบุคคลทำกิจกรรมเหล่านั้นได้โดยไม่ต้องการความช่วยเหลือ เนื่องจากมีความรู้ มีพลัง และมีกำลังใจ การช่วยเหลือของพยาบาลจึงเป็นการเพิ่มความรู้ เพิ่มกำลังกาย และเพิ่มกำลังใจ ที่ขาดหายไปให้บุคคลได้ช่วยตนเองได้โดยเร็วที่สุด โดยที่พยาบาลเป็นสติสำหรับผู้ที่หมดสติ เป็นความรู้สึกที่จะมีชีวิตอยู่สำหรับผู้ที่ยากตาย เป็นดวงตาสำหรับผู้ที่ยันต์ตาเริ่มจะบอด เป็นถนนหนทางที่จะก้าวไปสำหรับเด็กเกิดใหม่ เป็นความมั่นใจสำหรับผู้เริ่มเป็นมารดา เป็นแขนเป็นขาสำหรับผู้พิการหรืออัมพาต และเป็นเสียงสำหรับผู้อ่อนเปลี้ยเกินกว่าที่จะเปล่งเสียงพูดออกมาได้" เมื่อพยาบาลต้องเป็นและต้องให้แก่ผู้ป่วยมากมายเช่นนี้ พยาบาลจึงจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อที่จะให้บริการพยาบาลที่มีคุณภาพสูง และมีประสิทธิภาพดีที่สุด เป็นที่พอใจของผู้รับบริการ โดยทั่วไป อันเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญยิ่งของแผนกพยาบาลหรือองค์การพยาบาล (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2518) ซึ่งในการดำเนินงานที่จะช่วยให้สำเร็จบรรลุตามจุดมุ่งหมายนั้น พยาบาลผู้ปฏิบัติงานทุกคน จะต้องมีความร่วมมือร่วมใจกัน พัฒนาตนเอง และพัฒนาวิชาชีพ อันเป็นสิ่งสำคัญของสัมพันธ์ภาพเชิงวิชาชีพของพยาบาลวิชาชีพ

วิเชียร ทวีลาภ (2525) ได้กล่าวถึงการประชุมพยาบาลอาเซียนแปซิฟิก ครั้งที่ 1 ณ ประเทศสิงคโปร์ โดยได้สรุปสาระสำคัญตอนหนึ่งไว้ว่า อุปนายกสมาคมพยาบาลระหว่างประเทศเสนอแนะให้สมาคมพยาบาลของประเทศต่างๆ ดำเนินกิจการเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ

ทั้งด้านการศึกษา การบริการ และการปฏิบัติการพยาบาล การวิจัยสวัสดิการ เศรษฐกิจ และนโยบายในการพัฒนา โดยกำหนดข้อบ่งชี้ความสำเร็จว่าจะเกิดจากการมีจำนวนสมาชิกสูงขึ้น สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเข้มแข็ง การจัดการที่มีประสิทธิภาพ และสัมพันธภาพที่สร้างสรรค์ระหว่างสมาชิก บอยล์ (Boyle, 1984) เชื่อว่าพลังอำนาจของกลุ่มพยาบาลนอกจากจะได้จากประสบการณ์ในวิชาชีพแล้ว ยังมาจากความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมวิชาชีพที่แสดงออกมาให้เห็นในลักษณะของการแสดงจุดมุ่งหมายและค่านิยมร่วมกัน และนอกจากนั้น อรุณ รัตธรรม (2529) ได้เห็นว่าสัมพันธภาพในระหว่างเพื่อนร่วมงานนั้น จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงานจากการที่ได้อยู่ร่วมกัน เพื่อนร่วมงานเห็นความสำคัญ การได้มีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่น หรือได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น นอกเหนือไปจากเงินค่าตอบแทน ความก้าวหน้า และความมั่นคง นั้นย่อมชี้ให้เห็นว่าพยาบาลทุกคนควรจะต้องมีสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพที่ดีต่อกัน

นอกจากพยาบาลวิชาชีพจะต้องมีสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพที่ดีต่อกัน เพื่อส่งผลให้งานของพยาบาลเป็นไปด้วยดีแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่เป็นที่ประจักษ์ว่าผลงานของพยาบาลจะดีหรือไม่นั้นก็คือความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลแต่ละคน พยาบาลวิชาชีพจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานที่เป็นแบบเฉพาะของตน อยู่ในระดับที่ดีและต่อเนื่อง หมายความว่าพยาบาลจะต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางค่านิยมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อพยาบาลและการให้บริการพยาบาลต้องขยายบทบาทในหน้าที่และความรับผิดชอบ และมีความรู้เพียงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ (รัตนา ทองสวัสดิ์, 2531) ซึ่งความสามารถของพยาบาลในปัจจุบันเน้นในเรื่องของการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ (Redland, 1981) นับตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินปัญหาของผู้รับบริการ การให้ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล ตลอดจนการประเมินผลการพยาบาล เพื่อสามารถให้การพยาบาลแก่ผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสม นอกจากนั้นแอนเดอร์สันและ เดนเยส (Anderson and Denyes, 1975) ยังเห็นว่าพยาบาลจะต้องมีความสามารถในการสอนและแนะนำเพื่อให้ผู้รับบริการและเพื่อนร่วมวิชาชีพเกิดการเรียนรู้ ความสามารถในการประสานงาน การแสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำ ตลอดจนมองเห็นลู่วางการพัฒนาวิชาชีพให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

โดยปกติแล้วบุคคลจะพยายามทำงานหนักและทำให้ดีที่สุด เมื่อทำดีแล้วก็จะพยายามทำให้ดีขึ้นไปอีก ทั้งนี้เพื่อสนองความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ (Norman, 1984) พยาบาลวิชาชีพก็เช่นเดียวกันย่อมพยายามที่จะแสดงความสามารถของตน เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานแล้ว ยังเน้นการตอบสนองความต้องการทางวิชาชีพด้วย พิจารณาได้จากวิชาชีพการพยาบาลได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นวิชาชีพที่มีคุณค่าและมีเกียรติอย่างมากวิชาชีพหนึ่ง (ฟาริดา อิบราฮิม, 2522) หลุยส์ จำปาเทศ (2528) ได้กล่าวว่าการทำงานนั้นจะประสบความสำเร็จได้โดยทั่วไป มักประกอบด้วยความสามารถ 2 ประการ คือ ความสามารถในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน หรือเรียกสั้น ๆ ว่า "เก่งงาน" กับความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข หรือเรียกสั้น ๆ ว่า "เก่งคน" ซึ่งหมายความว่า ผู้ปฏิบัติจะต้องมีความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ในขณะที่จะต้องมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นด้วย จึงทำให้งานนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ถ้าพยาบาลขาดซึ่งสิ่งหนึ่งสิ่งใดย่อมมีผลต่อคุณภาพของการพยาบาลได้ และบาร์นาร์ด (Barnard, 1966) ยังชี้ให้เห็นว่าสัมพันธภาพที่ดีในระหว่างเพื่อนร่วมงานจะเป็นสิ่งจูงใจประการหนึ่งที่ทำให้ผลในด้านประสิทธิภาพของงาน โดยได้อธิบายว่าบุคคลทุกคนย่อมอยากเป็นมิตรกัน และรู้จักกันอย่างกว้างขวาง หน่วยงานใดที่บุคลากรรู้จักกันหมด และสนิทสนมกลมเกลียวกัน และรู้จักกันอย่างกว้างขวาง หน่วยงานนั้นก็จะได้ผลในด้านประสิทธิภาพของงาน เพราะทุกคนจะร่วมมือกันอย่างดีในการทำงาน ในหน่วยงานของพยาบาลนั้นทุกคนจะรู้จักกันเป็นอย่างดี เพราะงานของพยาบาลมีความต่อเนื่อง เพื่อให้บริการโดยมุ่งเน้นความสำคัญไปที่ผู้ป่วย พยาบาลทุกคนจะพัฒนาตนเอง พัฒนาสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพ พัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานก็เพื่อการบริการที่มีคุณภาพเป็นสำคัญ

จากการศึกษาในประเทศไทยเกี่ยวกับสัมพันธภาพของพยาบาลวิชาชีพพบว่า มีผลต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ เห็นได้จากการวิจัยของจินตนา ญาติบรรพ (2529) ที่พบว่าสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรพยาบาลมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับความเหนื่อยหน่ายในการทำงาน การวิจัยของสุกัญญา แสงมุกข์ (2530) พบว่า ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการรับรู้ต่อบรรยากาศเพื่อนร่วมงาน การวิจัยของสุภาณี เสนาดิสัย (2516) พบว่าเหตุที่ทำให้เกิดความพึงพอใจของพยาบาลอันดับแรกคือ สัมพันธภาพระหว่างพยาบาลด้วยกันเอง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยในฐานะพยาบาลวิชาชีพจึงมีความสนใจที่จะทราบว่ สัมพันธภาพเชิงวิชาชีพมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการหรือไม่ พยาบาลประเมินตนเองว่ามีสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพอยู่ในระดับใด รวมทั้งความสามารถในการ

ปฏิบัติงานด้วย ทั้งที่เป็นการประเมินโดยพยาบาลประจำการและผู้บังคับบัญชา ซึ่งในที่นี้คือ หัวหน้าหอผู้ป่วย เพราะถือว่าเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดคนทำงานซึ่งหมายถึง พยาบาลในหอผู้ป่วยมากที่สุด (Mc. Beath and Rands, 1969) และเนื่องด้วยสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพและความสามารถในการปฏิบัติงานนั้นเกี่ยวข้องกับสภาพการปฏิบัติงานจริงของพยาบาลประจำการทุกคน อันเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญนับตั้งแต่ลักษณะการทำงาน จำนวนบุคลากรทางการพยาบาล เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ทางการพยาบาล เป็นต้น ผู้วิจัยจึงสนใจเลือกศึกษาพยาบาลประจำการที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อพยาบาลวิชาชีพ องค์การพยาบาล และจะเป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพพยาบาลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการและความสามารถในการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของตนเองและหัวหน้าหอผู้ป่วย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการกับความสามารถในการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของตนเองและหัวหน้าหอผู้ป่วย
3. เพื่อเปรียบเทียบสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพและความสามารถในการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ จำแนกตามสังกัด ช่วงอายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน
4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการตามการรับรู้ของตนเองและหัวหน้าหอผู้ป่วย

ปัญหาการวิจัย

1. สัมพันธภาพเชิงวิชาชีพตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการและความสามารถในการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของตนเองและหัวหน้าหอผู้ป่วยอยู่ในระดับใด
2. สัมพันธภาพเชิงวิชาชีพตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการกับความสามารถในการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของตนเองและหัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสัมพันธ์กันหรือไม่
3. สัมพันธภาพเชิงวิชาชีพและความสามารถในการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการจะแตกต่างกันหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบตามสังกัด ช่วงอายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

4. ความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการตามการรับรู้ของตนเอง และหัวหน้าหอผู้ป่วย จะแตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานการวิจัย

การพยาบาลที่มีคุณภาพนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลทุกคนที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันที่จะให้ผู้รับบริการได้รับการดูแลอย่างดีที่สุด โดยอาศัยความสามัคคี ความเข้าใจ และความมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จึงทำให้งานบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว การศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพ และความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ มีข้อมูลที่น่าสนใจและสามารถนำมาพิจารณาได้แก่

คลารา และลูซิน (Clara and Loucine, 1975) ได้กล่าวว่า ระดับความรู้ความสามารถของบุคคลในองค์การ กับระดับของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์การ ถ้าระดับของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูงประกอบด้วยมีความรู้ความสามารถดี ก็จะมีผลต่อการปรับและพัฒนาสิ่งแวดล้อมในองค์การ ซึ่งความร่วมมือกันของผู้ปฏิบัติงานกับความสามารถของผู้ร่วมงาน ต่างก็เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจ (Moore and Burns, 1956) สอดคล้องกับ สมโภชน์ นพคุณ (2526) ซึ่งกล่าวว่าการทำงานที่มีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างบุคคลผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน และกองแก้ว บำรุงศรี (2520) ได้เน้นว่างานใด ๆ ก็ตามจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และทำงานให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้ร่วมงานทุกคนจะต้องร่วมมือร่วมใจกัน มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ถ้าขาดซึ่งความร่วมมือแล้ว มาสแลช (Maslach 1982) บอกว่าผู้ร่วมงานจะเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาจากการทำงาน และมีความสำคัญทำให้เกิดความเครียดได้มากกว่าความเครียดซึ่งมาจากการปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้ป่วย หรือผู้รับบริการ และจากผลการวิจัยของสฤณีญา แสงมุกข์ (2530) พบว่า ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการรับรู้ต่อบรรยากาศเพื่อนร่วมงาน ในขณะที่ผลการวิจัยของจินตนา ญาติบรรทุง (2529) พบว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคลากรพยาบาลมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับความเหนื่อยหน่ายในการปฏิบัติงานของพยาบาล

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

1. สัมพันธภาพเชิงวิชาชีพกับความสามารถในการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

2. สัมพันธภาพเชิงวิชาชีพตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการกับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ ตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

ไดเออร์ (Dyer, 1967 quoted in Welches, 1974) ได้ศึกษาและพัฒนาเครื่องมือวัดความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาล ส่วนหนึ่งของการศึกษาพบว่า อายุเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งที่มีผลให้ความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลมีความแตกต่างกัน ได้ เซลีย์และโอทิส (Saleh and Otis, 1964) กล่าวว่า ความพึงพอใจในงานของบุคคลจะสูงขึ้นตามอายุคือ คนที่มีอายุมากจะมีความพึงพอใจในงานมากกว่าคนหนุ่มสาวในสภาพของงานชนิดเดียวกัน เมื่อมีความพึงพอใจมากกว่า ย่อมอาจส่งผลถึงสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพ และความสามารถในการปฏิบัติงานที่มากกว่าได้ด้วย นอกจากนี้ แลชแมน (Lachman, 1984) ยังกล่าวว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติงานของพยาบาล และในเรื่องของสังกัดที่ปฏิบัติงานนั้นมีส่วนทำให้บรรยากาศในการทำงานแตกต่างกัน ซึ่งสมยศ นาวีการ และสุสดี รุมาคม (2520) อธิบายว่า บรรยากาศจะเป็นแรงกดดันที่สำคัญที่จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน และแม้จะเป็นองค์กรที่เป็นระบบราชการเหมือนกัน แต่สิ่งแวดล้อมภายใน ซึ่งหมายถึง นโยบาย หรือจุดมุ่งหมายของการบริการของแต่ละโรงพยาบาลก็ยังคงมีความแตกต่างกัน (เอนก เขียรถาวร, 2519) เช่น โรงพยาบาลของรัฐสังกัดกระทรวงกลาโหม มุ่งเน้นการให้บริการกลุ่มทหารและครอบครัว ในขณะที่โรงพยาบาลของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มุ่งเน้นการศึกษา วิจัย และบริการทางสุขภาพตามลำดับความสำคัญ เป็นต้น

จากการศึกษาและข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

3. สัมพันธภาพเชิงวิชาชีพตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ มีความแตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบตามสังกัด ช่วงอายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

4. ความสามารถในการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ มีความแตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบตามสังกัด ช่วงอายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

การพยาบาลเป็นวิชาชีพซึ่งให้บริการที่จำเป็นต่อสังคมด้านสุขภาพอนามัย และลักษณะงานในความรับผิดชอบของพยาบาล ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่ม มีความเข้าใจและสนใจผู้ป่วยอย่างจริงจัง พยาบาลจึงจะปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และมีคุณภาพ การที่จะทราบว่าพยาบาลนั้นมีคุณภาพหรือไม่ต้องอาศัยการประเมินความสามารถ

ในการปฏิบัติงานของพยาบาลทุกคน โดยผู้ที่จะประเมินคือ ผู้บังคับบัญชาเบื้องต้น ซึ่งหมายถึง หัวหน้าหอผู้ป่วย และพยาบาลประจำการเป็นผู้ประเมินตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นการประเมินที่ ยุติธรรมที่สุด (สมพงษ์ เกษมสิน, 2526) แต่อย่างไรก็ตามการประเมินนั้นจะเป็นกลางมากน้อย แค่ไหนขึ้นอยู่กับผู้ใช้แบบการประเมินเป็นสำคัญ โดยทั่วไปพบว่าผู้ที่ประเมินตนเอง มักจะประเมิน ตนเอง โดยให้ค่าสูงกว่าที่ควรจะเป็น (Flippo, 1984) นอกจากนั้นปัญหาในการประเมินจาก ผู้บังคับบัญชาที่พบมากได้แก่ การปล่อยหรือกตเคเนน ความลำเอียง แนวโน้มเข้าหาศูนย์กลาง (Mondy and Robert, 1987)

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

5. ความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการตามการรับรู้ของตนเอง และหัวหน้าหอผู้ป่วยมีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. มุ่งศึกษาสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพและความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาล ประจำการเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี
2. ศึกษาสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพของพยาบาลประจำการเฉพาะ 8 ด้านเท่านั้นคือ ความมั่นใจและความไว้วางใจ การให้ความช่วยเหลือกันและกัน การสนับสนุนกันและกัน ความ เป็นมิตรและความรื่นรมย์ การทำงานของกลุ่มที่มุ่งความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายร่วมกัน การริเริ่ม สร้างสรรค์ การติดต่อสื่อสาร แบบเปิด และความเป็นอิสระจากการคุกคาม
3. ศึกษาความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการเฉพาะ 5 ด้านเท่านั้นคือ การให้การพยาบาลผู้ป่วย การสอนและการเรียนรู้ การประสานงานและความเป็นผู้นำ การพัฒนาวิชาชีพ และการวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษานี้ถือว่าสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพของพยาบาลประจำการเกิดขึ้นโดยการ มีกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

คำจำกัดความของการวิจัย

สัมพันธ์ภาพเชิงวิชาชีพของพยาบาลประจำการ หมายถึง พฤติกรรมของพยาบาลประจำการในการปฏิบัติงานที่แสดงถึงปฏิริยาสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลประจำการในการมีกิจกรรมร่วมกัน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่ส่งผลถึงการพัฒนาคณะเองและการพัฒนางานในวิชาชีพการพยาบาล แจกแจงได้เป็นพฤติกรรมเฉพาะ 8 ด้าน คือ

1. ความมั่นใจและความไว้วางใจที่มีต่องานและเพื่อนร่วมงาน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะกิจกรรมของความเชื่อตรง ฟังพาทอาศัยผู้อื่น และความเปิดเผยแก่กันที่พยาบาลวิชาชีพมีต่อกัน

2. การให้ความช่วยเหลือกันและกัน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะของความเต็มใจที่จะแบ่งปันกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความรู้แก่กัน เต็มใจให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยแก้ไขปัญหา ช่วยเหลือให้ผู้อื่นได้ทำงานในความรับผิดชอบของเขาได้อย่างดีที่สุด และช่วยเหลือแบ่งเบาปริมาณงานอย่างจริงจัง

3. การให้ความสนับสนุนกันและกัน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะกิจกรรมของความเต็มใจที่จะรับฟังผู้อื่น ให้การยอมรับนับถือยกย่องและให้ข้อมูลย้อนกลับในทางบวก และยอมรับฟังข้อคิดความเห็นของผู้อื่นด้วยความจริงใจ

4. ความเป็นมิตรและความรื่นรมย์ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะของความอบอุ่นในการทำงานร่วมกัน ทำงานด้วยความสบายมีการผ่อนคลาย มีการติดต่อกันตัวต่อตัว โดยแสดงออกซึ่งความเคารพแก่กัน ให้ความสนใจและทวงไญบุคคลอื่น

5. การทำงานของกลุ่มที่มุ่งความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายร่วมกัน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะกิจกรรมของความร่วมมือกัน มีการติดต่อประสานงานกันและกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้อื่นได้ทำงานของตนอย่างดีที่สุด

6. การริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะกิจกรรมของการกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุน และมองเห็นคุณค่าของผลงานของบุคคลอื่น

7. การติดต่อสื่อสารแบบเปิด หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะกิจกรรมของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ มีความรู้สึกปลอดภัย มั่นคงที่จะอภิปรายปัญหาต่อกัน เอื้อเฟื้อข้อมูลสำคัญต่อกัน ยอมรับข้อมูลจากบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจ และสามารถจัดการกับข้อขัดแย้งได้อย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา

8. ความเป็นอิสระจากการคุกคาม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะกิจกรรมของความสามารถในการพิจารณาข้อแตกต่างของแต่ละบุคคลที่ทำงานร่วมกันด้วยใจสงบ และด้วยความจริงใจ ความรู้สึกปลอดภัยที่จะทำงานร่วมกับผู้ร่วมงานทุกคนโดยไม่มีความหวาดระแวงและการให้ข้อติเตียนแก่กันอย่างสร้างสรรค์

ความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ หมายถึง การกระทำกิจกรรมต่างๆ ของพยาบาลประจำการเพื่อให้เกิดผลดีในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ซึ่งแสดงออกให้เห็นในลักษณะของกิจกรรมทางการพยาบาลรวมทั้งหมด 5 ด้าน คือ การให้การพยาบาลผู้ป่วย การสอนและการเรียนรู้ การประสานงานและความเป็นผู้นำ การพัฒนาวิชาชีพ และการวิจัย

การให้การพยาบาลผู้ป่วย หมายถึง การปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาลในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกัน การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ โดยใช้ความรู้ความชำนาญทางทฤษฎีทางการพยาบาลและกระบวนการพยาบาล

การสอนและการเรียนรู้ หมายถึง การปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดแนะนำความรู้ทางการพยาบาล ความสามารถที่จะอธิบายเหตุผลของการประเมิน การวางแผน และการปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้ร่วมงาน ได้แก่ ผู้ช่วยพยาบาล อาจารย์พยาบาล นักศึกษาพยาบาล ตลอดจนการอำนวยความสะดวกภายในหอผู้ป่วยเพื่อช่วยให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ทางการพยาบาล

การประสานงานและความเป็นผู้นำ หมายถึง การปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมความสัมพันธ์เกี่ยวกับบุคคล โดยเฉพาะผู้ร่วมงาน เพื่อให้งานในความรับผิดชอบดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถจูงใจผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่มและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้ร่วมงาน

การพัฒนาวิชาชีพ หมายถึง การปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการที่เกี่ยวข้องกับความพยายามส่วนบุคคล และส่วนรวมในเรื่องของความก้าวหน้า ความต้องการที่จะปรับปรุงและพัฒนาตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพ โดยอาศัยความช่วยเหลือจากแหล่งวิชาการต่าง ๆ

การวิจัย หมายถึง การปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการที่เกี่ยวข้อง การให้ความร่วมมือ หรือเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินการวิจัย ค้นคว้าข้อความรู้ใหม่ทางการปฏิบัติการพยาบาล และนำความรู้ที่ได้รับนั้นมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของตนและหน่วยงาน

พยาบาลประจำการ หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาพยาบาลในระดับประกาศนียบัตร อนุปริญญา หรือปริญญาตรี และได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้น 1 ปัจจุบันปฏิบัติงานอยู่ในหอผู้ป่วยด้านอายุรกรรม ศัลยกรรม สูติกรรม หรือ กุมารเวชกรรม

หัวหน้าหอผู้ป่วย หมายถึง พยาบาลที่บริหารงานในตำแหน่งหัวหน้างานในหอผู้ป่วยที่ให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วย มีหน้าที่ในการดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรพยาบาลภายในหน่วยงาน เพื่อให้งานที่รับผิดชอบดำเนินไปตามนโยบายขององค์การพยาบาล ทั้งนี้จะต้องได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้น 1 แล้ว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผู้บริหารทางการพยาบาลใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพ
2. ผลของการวิจัยจะช่วยให้พยาบาลทุกคนตระหนักถึงความสำคัญ และส่งเสริมกิจกรรมการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพ เพื่อส่งผลสู่คุณภาพการพยาบาลต่อไป
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ในส่วนที่ยังขาดประสิทธิภาพ และสนับสนุนส่วนที่มีประสิทธิภาพดีแล้วให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป
4. ผลการวิจัยจะมีส่วนช่วยให้พยาบาลมีการรวมตัวกันเพื่อสร้างสัมพันธภาพเชิงวิชาชีพนอกสถาบันมากขึ้น